

SERRA D'OR

octubre 1971

Oliba, al cap de m...ue
a

historietes literàries

per Joan Fuster

El petit escàndol que últimament s'ha promogut entorn de *Nifades* de Sonntag, en definitiva, havia de repercutir sobre el jurat que va concedir el Premi Sant Jordi a aquella novel·la, i fins i tot sobre la vigència mateixa del concurs. L'anèdota és de mal pair, sens dubte. Com que la polèmica podria quedar plantejada entre unes poques persones, les quals —segons sembla— tenen pendents molts «greuges» recíprocs, i tots ells marginals a l'estricta problema en debat, la cosa derivaria per camins una mica absurds: un simple intercanvi de dicteris, a la llarga. L'espectacle seria divertit, és clar. Però... Bé: no tinc el propòsit, ara i ací, d'embolcar-m'hi. L'incident m'indueix a la temptació de dur el comentari cap a un terreny més afable, i també més fred, on les qüestions de fons tal vegada arribin a prendre la configuració justa. Perquè, d'alguna manera, les reticències proferides ens situen davant l'esquema genèric dels certàmens literaris, els nostres i els aliens, i els d'avui i els d'ahir. Eludiré el cas concret del Sant Jordi 70. Potser tots els membres del jurat érem «recusables». Per què no? De moment, encara no s'ha inventat un sistema perfecte de triar individus «infalibles» per ocupar-se en l'operació de valorar novel·les, drames o versos. Si algun dia ho poden resoldre, això, amb una ibeama, probablement hi haurà més garanties d'objectivitat. No ho sé. Mentrestant, el tràmit va a càrrec d'uns o d'altres, a criteri d'editors, de mecenes o d'autoritats. En una literatura —un àmbit literari— d'extensió tan modesta com la catalana, tothom, passada una certa edat i demostrada una activitat mínima d'escriptura, tothom, dic, acaba sent jurat d'algun premi. Qui no ho és a Barcelona, ho és a Ciutat de Mallorca, i, si no, a Girona, a Gandia, o a Reus. O on sigui. De vegades, en les discussions ulteriors, un ex-jurat d'un premi reprotxa alguna cosa a l'ex-jurat d'un altre premi, i l'episodi es pot repetir fins a l'infinit. I és curiós que l'experiència de cadascú sigui tan ràpidament oblidada, quan es tracta d'examinar l'actitud dels col·legues. Un punt que hauria de merèixer la dolça indulgència del «ram» —antics jurats, actuals jurats, futurs jurats— és el risc permanent de «ser enganyat». Per un plagi o per qualsevol altra superxeria, per exemple. I és natural! Una condició inicial per exercir de jurat és la bona fe, i, en general, els jurats van de bona fe. Ho he pogut comprovar —ho juro— en el curs de molts anys de ser-ne: de moltíssims anys. No nego que, de tant en tant, no hi hagi maniobres capcioses. Però poques. En alguna ocasió —i per un escàndol o altre— he arribat a pensar que el gran defecte d'alguns jurats és l'honestetat. La paradoxa exigiria explicacions —i indiscrecions— que he de reprimir-me. Deixem-ho córrer. Els jurats de premis literaris solen ser terriblement innocents. O ingenuis, si voleu. En la biografia pintoresca de Josep Carner hi ha uns quants episodis graciosos en aquest sentit: bromes que el poeta entremaliat jugava als venerables Mantenedors de Gaies Festes. Carner fabricava uns poe-

mes, i els enviava als Jocs Florals d'un poble o d'una ciutat de barriada: en la plica inscrivía un nom fabulós o el d'algun senyor més o menys abstemi en matèria lírica. La martingala feia riure. Potser els Mantenedors se'n sentien vexats; però no per això s'acabava el món. Jo podria contar... Ho contaré. El 1957, se celebraren uns Jocs Florals al carrer de la Caponata, de Barcelona, i un bon dia, vaig rebre una atenta comunicació del Consistori, en la qual se m'informava d'haver guanyat un «objecte d'art», per una sèrie de sonets meus justificadament notables. La meua sorpresa fou enorme: jo, aleshores, ni feia sonets, i ni tan sols coneixia l'existència del carrer de la Caponata. Vaig reclamar el premi i una còpia dels versos: un cendrer d'orfebria, firmat Serrahima, que m'estimo molt, i uns versos prou més perfectes que jo no hauria sabut escriure. Després vaig saber que havia estat una facècia del meu amic Albert Manent. Si mai reedito les meves versificacions de joventut, hi inclouré els apòcrifs de Manent: l'Albert sempre ha sabut fer versos millor que jo. Ara: em penso que el jurat d'aquells oblidats Jocs, ja no s'ho prendria amb tanta amenitat... I ho comprenc. Havia estat víctima d'un frau. Però ¿com podia haver-lo detectat? La plica era sagrada, i el pastitx d'Albert Manent, persuasiu. Total: que el cendrer de can Serrahima és a casa meua... I encara podria contar històries des de l'altre cantó: des del cantó dels jurats. Fa molts anys, un altre amic, Xavier Marco, tenia una alegre taverna a València, i ens deixava que hi organitzéssim concursos mensuals de versos i de narracions. Una vegada, hi vam concedir el mèrit i els centims a un paper que era un calc absolut d'un «cuento de Calleja». Tal com ho dic. I no me'n dono vergonya. Jo, de nen, no vaig poder llegir ni el «Patufet» ni la producció de la casa Calleja: a casa, sempre hem estat pobres i analfabets. Pacència! Però desafió qualsevol «objector» a passar per les mateixes baquetes: encara conec tres o quatre erudits capaços de descobrir un «nou» plagi de Bernat Metge o de Joanot Martorell —insignes plagiaris—; sospito que no en tenim cap que pogués seguir una pista que el menés al material de Calleja... Allò em va confirmar en el meu escepticisme instintiu. Només que, per damunt l'escepticisme respecte de l'«erudició» d'un jurat —Calleja o *Loto Dorado*—, hi havia la bona voluntat d'encertar: de «jutjar». En aquestes hipòtesis, no és improbable que un text plagiat sigui o sembli superior a un text original. L'«originalitat» en si tampoc no significa gran cosa... Que ningú no m'interpreti malament: no defenso el plagi, ni de bon tros. Defenso la trista, inevitable, fatal eventualitat, que un jurat del Sant Jordi és vegi premiant *Loto Dorado*, en lloc de *Nifades*. Són coses que passen i que passaran. Els jurats d'ara, «i els que vindran...» Els altres arguments, les altres aprensions, els antagonismes de «clan» o de «capelleta», són secundaris... ¿I quins «clans», Mare de Déu!, i quines «capelletes»? El país no dona per a tant...

nota per a persuadir

CLAUS ECONÒMIQUES
PER A L'OCCITANISME

El moviment nacional occità constitueix per a la majoria dels joves catalans un fenomen curiós: a tot estirar, una qüestió de felibres. La darrera onada avantgardista, que ha donat lloc a una sèrie prou considerable de commemoracions, no ha recordat enlloc, que jo sàpiga, el número especial de *L'Amic de les Arts* dedicat a la cultura d'Occ. Qui coneix, però, un xic de prop el que passa més amunt de Salses veu clarament que, a l'interior de l'occitanisme, han sorgit, des de la meitat dels anys seixanta, uns corrents renovelladors del gran pensador dels quals és Robert Lafont. Ben naturalment aquesta renovació ha tingut per eix el plantejament dels problemes econòmics.

Dos llibres de l'any que som donen un testimoni ben clar d'aquest interès nou pels fets econòmics. L'un, *Le petit livre de l'Occitanie*, publicat pel Comitè Occitan d'Estudis e d'Accion, hi és dedicat en una tercera part. Robert Lafont, l'autor de l'altre, *Clefs pour l'Occitanie*, en fa el nucli central de la seva obra.

És evident, em sembla, que en la teoria econòmica de l'occitanisme hi ha, ben clara, la influència dels pensadors algerians que van haver de donar una interpretació del moviment anticolonialista del seu poble. Llegiu, si no, aquest fragment de Lafont: «La crisi de desindustrialització, la subocupació dels joves, l'atur endèmic, l'eliminació de la població autòctona dels sectors decisius de l'economia, tot això és el Migdia colonitzat». Colonialisme vol dir que tota l'economia occitana és governada per grups econòmics que li són exteriors i que en treuen profit.

Em sembla que dos casos han estat decisius perquè hom tingui consciència d'aquesta realitat: l'aprofitament del jaciment de Lacq i l'engedament turístic de la façana mediterrània. En el cas de Lacq, la seva gran producció de gas no ha servit, com d'antuvi semblava que ho havia de fer, per a la industrialització de la Gasconya, sinó que se n'ha aprofitat la indústria del Nord. En l'altre cas, la combinació del capital estatal amb el de les grans banques parisenques només ha produït, a l'indret mateix, un creixement de l'ocupació temporal i de la que està lligada al ritme de la construcció.

Els sectors tradicionals, l'agricultura i una indústria poc tecnificada, continuen avançant pel camí de la decadència. La «marxa cap al Sol», que ha seguit la part més tecnificada de la indústria americana, no ha tingut prou imitadors a França.

En l'absència de qualsevol capitalisme occità, hom no pot interpretar la realitat sense parlar de colonialisme econòmic. Com també, en certa manera, ha passat al País Valencià, aquest nou plantejament ha ultrapassat el límit del nucli estricte dels militants i comença a influir en amplis sectors de la societat occitana, la qual cosa és una penyora d'èxit per al nou occitanisme. — ERNEST LLUCH.